

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Till: Socialdepartementet s.remissvar@regeringskansliet.se och s.jam@regeringskansliet.se

Socialdepartementets DNR: S2018/03375/JÄM

Göteborgs universitets DNR: VR 2018/94

Remissvar från Göteborgs universitet på:

Att bryta ett våldsamt beteende — återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37)

Samhällsvetenskapliga fakulteten har genom handläggare Karl-Fredrik Ahlmark på fakultetskansliet samordnat rubricerad remiss. Institutionen för socialt arbete, Psykologiska institutionen och Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap (samtliga vid Samhällsvetenskapliga fakulteten) samt till Sahlgrenska akademien och Handelshögskolan har beretts möjlighet att lämna synpunkter på underlaget.

Synpunkter har inkommit från Institutionen för socialt arbete. Beredning har skett med dekan vid Samhällsvetenskapliga fakulteten och utgör Göteborgs universitets (GU:s) remissvar.

GU är generellt mycket positiv till utredningen *Att bryta ett våldsamt beteende - återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld*. GU delar till fullo utredningens utgångspunkt att arbetet med våld mot närstående ska utgå från de utsattas - partners och barns - behov av skydd och stöd med målet att våldet mot dem ska upphöra. Deras säkerhet måste alltid ha högsta prioritet. De våldshandlingar som utgör kriminella gärningar ska lagföras.

Förslag till Kompletteringar i utredningen

En *bredare beskrivning av relevanta socialpsykologiska teorier för behandlingsarbete* med män som utövat våld behövs (s. 4). Konflikteori- och hantering behöver få ett större utrymme då detta är en kärnfråga i förändringsarbete med män som misshandlar. Färdigheter på detta område är begränsade i många verksamheter (s. 4).

Separationsvåld som en form av relationsvåld behöver kort beskrivas i utredningen (s. 5) för adekvat val av behandlingsinsatser.

Den heltäckande socioekologiska modellen är mycket användbar både för analys av bakgrund och den aktuella livssituationen eftersom den utgår från en helhetssyn som berör allt från individ, relationer, nätverk, organisationer till samhällsnivån. Även makt- och genusteorier är självklara i vålds sammanhang. Det vore dock önskvärt att Centrum för Samordning och Kompetensutveckling i sin metodutveckling undersöker förutsättningarna för att integrera andra rele-

vanta socialpsykologiska teorier. Dit hör systemteori, förändringsteori, konfliktteori, identitets-teorier med koppling till självuppfattning, självkänsla/självförtroende, anknytningsteori (som numera också samspelar med kognitiv teori) med särskild betoning på mentaliseringsförmåga och känsloreglering, emotionsteori m.m.

På s. 108 skriver utredningen att det krävs sakkompetens i konflikthantering för den personal som arbetar med familjer där hedersvåld förekommit. GU vill framhålla att konfliktkompetens hos personalen är central oavsett typ av våld och behandlingsprogram. Våld är yttersta utposten i destruktiv konflikthantering. Det gäller all konfliktodynamik från familj till samhällsnivå. Det är just på detta område som många våldsamma män har stora färdighetsbrister. Utredningen visar att många män menar att kriminalvårdens program IDAP förändrat deras liv genom att ge dem effektiva verktyg för konflikthantering (s. 69). En sammanhängande skrivning om konflikthantering i förändringsarbete för män som misshandlat behövs.

Även så kallat "dating violence" behöver få större uppmärksamhet i utredningen. Enligt internationella uppskattningar har mellan 10 - 30 procent av alla unga kvinnor upplevt våld i relationer under tonåren. Betydelsen av skolans sex- och samlevnadsundervisning för jämställda relationer, förmåga att handskas med samlevnad i tonåren/ungdomsåren, självförtroende, svart-sjuka, konflikter, separationer, känsloreglering m.m., skulle behöva utvecklas då skolans roll som scen för att motverka våld saknas i utredningen. Ungdomar behöver också tidigt information om lagar och konsekvenser av våld, juridiskt och psykosocialt. Även om inte skolan som organisation är i fokus för denna utredning behöver alla aktörer påminnas om denna mycket angelägna förebyggande pedagogiska verksamhet som dessutom uppskattas av ungdomarna själva. Socialtjänsten samverkar dessutom i hög grad med skolan.

I utredningen saknas en diskussion om specifika behandlingsverksamheter för personer i samkönade relationer där våld förekommit. Hjälpbehovet för personer i samkönade relationer tenderar att missas då den heterosexuella normen är stark. En del stöd kanske tillgodoses inom t.ex. RFSL men inget sådant framgår och behöver förtydligas.

Narkotikan som drog, vid sidan av alkohol, behöver något större utrymme än vad som nu är fallet. Abstinens i samband med droger är en försummad riskfaktor för våld som behöver bli mer känd bland personal som möter drogmissbrukare.

Utredningen gör en indelning av psykologiska arbetsmetoder är Stödsamtal och Bearbetande samtal. Utredningen uppfattar stödsamtal främst som en del i motivationsarbete. Tilläggas bör att stödsamtal också har stor relevans i de uppföljande samtal som ofta behövs efter avslutad behandling för att konsolidera en förändring. Flera av de i utredningen särskilt intervjuade våldsmännen efterlyser själva mer uppföljning för att upprätthålla sin förändring och undvika återfall (s. 87).

Familjerådgivning och familjerätt och deras upptäckt av våld, remitteringar till specialisthjälp men också egna direkta insatser i parkonflikter och förhandlingar saknas i utredningen. Det är ofta familjerådgivare som besitter kunskap om ev. samband mellan våld och den mycket svåra bostadsmarknaden i samband med skilsmässa. Många par tvingas därför leva tillsammans med svåra konflikter som kan bli en grogrund för hot och våld. Hur vanligt detta är finns inga uppgifter om.

GU vill lyfta fram en annan sida av nätverk utöver vad som diskuteras i utredningen, nämligen ensamhet som en särskild riskfaktor för män som misshandlat. Avsaknaden av vänner och övrigt nätverk är ett problem för åtskilliga män som misshandlar. Detta medför att de befinner sig i en

högriskzon för svartsjuka, att bli kränkta och att desperat hänga fast vid sin partner som t ex vill separera. Deras subjektivt upplevda maktlöshet vad gäller relationer omvandlas till kompenserande och kontrollerande makt över kvinnan.

GU stödjer särskilt följande delar:

- Att 5 kap. 11 § socialtjänstlagen utökas med en bestämmelse om socialnämndens ansvar för insatser till personer som utsätter närstående för våld. Socialtjänsten har också ett ansvar för att hela den utsatta familjen får den hjälp den behöver. Det råder dock ofta oklarheter mellan olika aktörer i ansvarsfrågan vad gäller såväl förebyggande som behandlande insatser. Detta har i sin tur lett till att personer bosatta i olika kommuner inte erbjuds samma insatser och detta påverkar effektiviteten i arbetet negativt.
- Att hälso- och sjukvården i större utsträckning bör arbeta med våldsproblematik. Staten och SKL bör tillsammans verka för att förstärka socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens engagemang och förutsättningar för ett samarbete kring våldsfrågor. Flera av de i utredningen intervjuade männen som begått våldsbrott beskriver att de sökt sig till sjukvården för t.ex. sin aggression men mötts av okunskap eller ovilja när de försökt få hjälp. Ett hinder är att hälso- och sjukvården främst ska utreda och behandla utifrån tydliga diagnoser. "Familjers konfliktfyllda relationer" uppmärksammas då inte trots mycket riskfyllda situationer. Inte minst drabbar detta barnen. Dock måste det påpekas att ett utökat samarbete i nuvarande läge kräver ett rejält resurstillskott om detta ska bli realistiskt och effektivt. Flera tidigare utredningar har haft en tendens att se vårdcentraler och barn- och vuxenpsykiatri som självklara aktörer för en rad olika psykosociala problem.

Personer som utövar våld mot närstående har ofta behov av kvalificerad psykoterapeutisk eller psykologisk behandling. Utredningen skriver att sådana insatser främst är en uppgift för hälso- och sjukvården, medan psykosociala insatser och psykosocial behandling primärt är socialtjänstens uppgift. GU anser att Socialstyrelsens terminologi behöver ses över. Gränserna mellan psykosocialt stöd, psykosocial behandling, psykologisk behandling och psykoterapeutisk behandling är i hög grad överlappande. Samtliga interventioner kan finnas i alla organisationer beroende bl. a på kompetens hos förändringsagenten. Vi håller med om att Hälso- och sjukvården har en särställning med specifika krav på kompetens och ansvar. Vi instämmer därför i utredningens förslag att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utreda denna fråga vidare.

- Att en utökad informationsplikt till barn införs (5 kap. 7: hälso- och sjukvårdslagen att barns behov av egen information särskilt ska beaktas för de barn som lever i familjer där våld förekommer). Barn kan också i vissa fall behöva information utan att det går via vårdnadshavarna. Sådan måste dock bygga på en kvalificerad bedömning från personalens sida och utgå från barnets behov av trygghet. Enbart information är dock en för svag insats och formulering enligt vår uppfattning. Ordet stöd bör tilläggas. Information OCH stöd används i några andra sammanhang i utredningen.
- Att SIP; samordnad individuell plan, etableras som en modell för samordning av arbetet kring våldsutövare och våldsutsatta. SIP har hittills främst använts för andra grupper. Den bygger på samtycke från den enskilde. I denna ska klart framgå hur samverkan ska ske i praktiken, dvs. vilken aktör som ska göra vad och även fördelning av ansvar för

finansiering. Det finns även ett behov av att Kriminalvården kan initiera och delta i SIP. Så är inte fallet idag.

- Att frågan om tillfälligt boende för våldsutövare äntligen behandlas grundligt bl a s. 149, 175 - 177, 213 - 214, 264. Särskilt boende för män som utövat våld kom upp första gången i Sverige redan 1989 i samband med utvärderingen av verksamheten Kriscentrum för Män, Göteborg. Det var främst barnperspektivet, som var utgångspunkten. Förutsatt att säkerheten kan garanteras är det naturligtvis bäst för barnen att bo kvar med de vanliga rutinerna i det egna hemmet. GU stödjer utredningens författningsförslag att inte föreslå någon tvingande lösning för kommuner att erbjuda bostäder. De ska själva kunna välja alternativ. Vi anser dock att utredningen bör göra en mer kraftfull positiv skrivning riktad till kommunerna om att när det är mannen som behöver flytta från familjens gemensamma bostad, inte minst för barnens del, så ska kommunen ha en mycket skyndsam beredskap för detta. Det är lovvärt att denna fråga ska utredas vidare då den förefaller komplicerad även ur juridisk synpunkt.
- Att inrätta Centrum för samordning och kunskapsutveckling kring förändringsarbete med våldsutövare vid Socialstyrelsen.

GU delar uppfattningen att kompetens- och kunskapsutvecklingen är eftersatt och behöver prioriteras. Kvalificerade kvalitetssäkrade utbildningar behövs.

- Att en ny sekretessbrytande regel införs i offentlighets- och sekretesslagen för att förebygga allvarlig brottslighet, i detta fall mot person. Inte sällan finns uppgifter hos t ex socialtjänst eller polis som skulle behövas delas för att förhindra våldsbrott. Berörda myndigheter har ofta själva detta synsätt. Vi vill understryka behovet av tydliga riktlinjer för hur detta informationsutbyte ska hanteras med hänsyn tagen också till personlig integritet.

Malin Broberg

Dekan, Samhällsvetenskapliga fakulteten